

رسالت ماهنامه‌ی حافظ

ضرورت گسترش فرهنگ ایرانی و زبان فارسی

دکتر نظام‌الدین قهاری

نهایت تاسف کاهش توان تدریجی زبان اجدادی خود را شاهد بوده و هستند. بالطبع از سوی پاسداران بر حق زبان فارسی که کمر خدمت بر حفظ آن بسته‌اند، چشم امید یاری و حمایت دارند.

در این ایام با تاسف شاهد نغمه‌های نه چندان موزون و موجه در مورد دو زبانه‌کردن جامعه‌ی ایران و به‌رسمیت شناختن زبان‌های محلی و تدریس و تعمیم آن‌ها به‌عنوان زبان دوم هستیم. دریغ از این عدم آگاهی که: زبان فارسی که در قرن اول و دوم هجری توسط فرهیختگان گمنام تولد یافت و به حیات جاودان در این جهان پیوست، جزئی از هویت و تجلی‌گه ملی ایرانی‌ست و هر کس در درون این فلات وسیع زندگی می‌کند، باید دل‌سوزانه از آن حمایت و پاسداری نماید.

در مقابل آن خواسته‌ی بر حق فارسی‌زبانان برون‌مرزی و این گفتار نابه‌حق ناآگاهان درون‌مرزی به‌نظر این‌جانب بر دل‌سوختگان فرزانه زبان فارسی و خدمت‌گذاران با نام و بی‌نام و نشان این آرمان فرض است، اشاعه و توسعه «فرهنگ فارسی ایران‌شهری» را زنده ساخته و به آن حیات دوباره بخشند.

این چنین نوزایش مسوولانه از تمام فارسی‌زبانان دور و نزدیک خارج از مرزهای ایران حمایت فرهنگی به‌عمل آورده، دانش و آگاهی آنان را نسبت به این زبان بالا برده، پیوند آنان را با فرهنگ غنی و پربار گذشته‌ی آن تقویت و مستحکم می‌سازد. و از ژرفای اندیشه‌های ادبی و فرهنگی هم‌وطنانی که دست روزگار آنان را از سرزمینی اصلی ایران دور ساخته و یا به اجبار جلای وطن کرده‌اند، شهروندان درون ایران را آگاه می‌سازد. «فرهنگ فارسی ایران‌شهری» سبب دوام و استحکام ریشه‌های عمیق فرهنگی و ادبی و تقویت صمیمیت‌های انسانی بین ساکنان درون و برون میهن مادر می‌گردد. آن‌هایی که شوق دیدار ایران را دارند، به‌دنبال دست‌های گرم فارسی‌زبانان داخل کشور می‌گردند که آن‌ها را صمیمانه بفشارند.

اندیشه‌ی پُرسابقه‌ی تاریخی «فرهنگ فارسی ایران‌شهری» بدون جنجال و هیاهو یا اجبار و تحمیل و زور با آرامش توان گسترش دارد و چه بسا هزاران دوستدار چنین تفکری، به انتظار آن نشست‌اند که نغمه و نوایی موزون و امیدبخش از درون مرزهای ایران به گوش‌هایشان برسد تا پاسخ‌های بسیار مناسب و دل‌پسند و نویدبخشی به آن بدهند. این‌جانب با نهایت تواضع، جناب آقای پروفیسور امین را شایسته و بایسته‌ی آغازگر اعلام چنین فرهنگی دانسته و از ایشان تقاضا داریم، اینک که به اقدامی بس سترگ و توانمند در انتشار ماهیانه و دیگر

□ ... سه سال، از انتشار مرتب و بی‌وقفه‌ی ماهنامه‌ی پُربار و ارزشمند **حافظ** می‌گذرد و قریب به اتفاق خوانندگان بر کوشش‌های مستمر آن جناب و دیگر همکارانتان برای اعتلای فرهنگ و ادب زبان فارسی در تمامی جهات واقف گردیده و بر زحمات معنوی شما که عمده‌تاً بدون چشم‌داشت مادی‌ست، ارج می‌نهند. به راستی باید اذعان کرد که **ماهنامه‌ی حافظ**، جای‌والای خود را در تاریخ و فرهنگ زبان فارسی باز کرده و نقش خود را به‌خوبی ایفا نموده است. **ماهنامه‌ی حافظ** نه تنها نام یکی از شعرای برجسته‌ی ایران را بر خود نهاده و حضور آن شاعر گران‌قدر را همواره در ادبیات فارسی و ایرانی تداعی می‌کند، بلکه اگر اذعان کنیم «حافظ» راستین و پیشرو فرهنگ و ادب فارسی‌ست، سخنی به‌گراف نگفته‌ایم؛ و ادعایی خلاف برهان مطرح نساخته‌ایم. با این همه خدمات ذی‌قیمت آن جناب و همکاران به زبان فارسی و افزون بر آن انتشار مقالات، کتاب‌های وزین و گران‌بار مانند **تاریخ حقوق ایران، سلامان و ابسال، چهل گفتار** و ده‌ها کتاب دیگر، کلام را در ذکر انبوه کوشش‌های آن جناب قاصر می‌سازد. با این حجم انبوه فعالیت‌های زمان‌بر و گران‌قدر حیفم آمد نکته‌یی که به‌نظر این‌جانب با اهمیت می‌نماید، به‌عرض آن جناب نرسانم.

هم‌اکنون میلیون‌ها فارسی‌زبان در خارج از مرزهای تحمیلی کنونی ایران زندگی می‌کنند و پیوندهای تاریخی عمیقی با ایران دارند و با شیفتگی عاشقانه، با وجود عدم توجه و فشارهای حکومت‌های فارسی‌ستیز، زبان و فرهنگ اجدادی خود را حفظ کرده‌اند و با وجود تغییر اجباری خط زیبای فارسی به خطوط سیرلیک، اصل گفت‌وگو با زبان پدران خود و آشنایی با ادبیات و شعرای این زبان را بر خود فرض دانسته، چون میراث ارزشمندی از آن مواظبت کرده‌اند. بعد از فروپاشی شوروی و آزادی نسبی مردم سرزمین‌های مجاور ایران، فارسی‌زبانان این کشورها از ایران کنونی یعنی سرزمین اصلی فارسی‌گویان، انتظار داشتند که فرهنگ و ادب زبان آنان را که بالاچار مدتی مقطوع و مغفول مانده بود، به گذشته‌شان پیوند دهد. هرچند **ماهنامه‌ی حافظ** از درج و انتشار اشعار و دیگر کارهای ادبی شعرای فارسی‌زبان خارج از کشور دریغ نکرده است، ولی مسلماً انتظار گسترده‌ی میلیون‌ها فارسی‌زبان خارج مرزهای میهن مادر را برنمی‌تابد و هنوز پاسخ‌گو نمی‌باشد.

از طرفی میراث‌داران فرهنگ فارسی در دیار غربت از سوی حاکمان یا صاحبان زبان بیگانه در محدودیت و تحت فشار قرار داشته‌اند و بالاچار گویش‌های دیگر را به رسمیت شناخته‌اند و با

قالی‌افشار

علی صدری (نایب‌الصدر افشار ارموی) - ارومیه

این که می‌بینید یاران، قالی افشار نیست در خور داد و ستد، در حجره و بازار نیست خون انگشتان طفلان صغیر آذری‌ست گرچه در ظاهر به‌جز، نقشی ز پود و تار نیست خون مظلوم است آری، پخش گشته بر زمین در بر ظالم از آنش، ارزش و مقدار نیست تیشه‌یی بر عمر باشد، پیشه‌اش نتوان خطاب مرگ تدریجی‌ست آری، این که اسمش کار نیست رنگش، از خون دل این کودکان بینواست زان سبب، بافنده‌اش راه، رنگ بر رخسار نیست گرچه بر بافندگانش، دستمزد اندکی‌ست قسمت سوداگرش، جز بهره‌ی سرشار نیست آن‌که، با دست هنرمندش، مزین، کاخ‌هاست جایگاهش، جز به کنج دخمه و انبار، نیست باغ پرنقش و نگاری را که می‌بینی در آن گور آمال است، باغ و گلشن و گلزار نیست جویباری را که باشد جاری از زیر درخت جویباری، در میان باغ و لاله‌زار، نیست سینه‌ی مسلول را از خون بود، باریکه‌یی هیچ آمیدی، ز بهبودی، بدین بیمار نیست این اثرهایی که بینی، نقش بسته، گرد آن از ستم‌کاران، به‌غیر از مدرک و آثار نیست جان انسان‌های آزاده است، در سیمای فرش لایق داد و ستد، اندر کف تجار نیست مال محروم است، از آن، قابل تملیک نیست حق مظلوم است، ز آن‌رو در خور انکار نیست ای دو صد لعنت بدین سوداگر شیطان‌صفت اژدهایی این چنین، دل‌سنگ و جان‌اوبار نیست هر که باشد بینوا، حقی ندارد در جهان خوار و بی‌مقدار باشد، آن‌که را دینار نیست زردی‌اش باشد ز رنگ چهره‌ی طفل یتیم رنگ سرخش، حاکی از خون (خیابانی) بود آن‌که، هیچ آینه راه، چون روی او، زنگار نیست آن‌که در تاریخ ما، امثال او، بسیار نیست بر هوا می‌خیزد از آن، با صدای پای کفش ناله‌یی که، معنی‌اش، با گوش جان، دشوار نیست این پیام کُنسول (روس) است بر (ستارخان) این‌که بر مشروطه‌خواهان، جز سفارت، بار نیست لیک، غافل باشد از اندیشه‌ی آزادگان آن‌که باشد اهل سازش، (حضرت سردار) نیست یا، صدای (ثقه‌الاسلام) می‌آید به گوش: وعده‌ی آزاده‌مردان، جز فرازدار نیست

کتاب‌های پرمحتوا در زمینه‌ی پیشبرد فرهنگ فارسی ایران پرداخته‌اند، به انحای مختلف که از راه‌کارهای منطق و برهان فراتر نرفته «فرهنگ فارسی ایران شهری» را به مشتاقان گسترش فارسی در ایران و ایران‌دوستان و فارسی‌زبانان در خارج از کشور معرفی نمایند. به‌منظور ایجاد جاذبیت و آغاز راه شدیداً پُر تعب معرفی و توسعه‌ی «فرهنگ فارسی ایران شهری» پیشنهاد می‌گردد:

- صفحاتی از ماهنامه، اختصاص به معرفی فارسی‌زبانان خارج از ایران بیاید و وضع اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و شمارگان آن‌ها معرفی گردد.

- آثار ادبی فارسی‌زبانان مذکور معرفی و نمونه‌هایی از آن‌ها در ماهنامه نقد و بررسی گردد.

- پیوست‌نامه‌یی هر سه ماه یک‌بار همراه ماهنامه انتشار یابد که اختصاص به فارسی‌زبان مذکور داشته باشد.

- ترتیبی به‌عمل آید که ماهنامه‌ی حافظ در سرزمین‌های برون‌مرزی به‌صورت گسترده منتشر و معرفی و توزیع گردد. (حتا به‌صورت رایگان)

- خبرنگاران و گزارشگرانی به سرزمین‌های دور و نزدیک مرزهای ایران اعزام و درباره‌ی فارسی‌زبانان تحقیقاتی همه‌جانبه به‌عمل آورده و در ماهنامه منتشر گردد.

- صندوقی برای حمایت فرهنگی از فارسی‌زبانان برون‌مرزی تشکیل گردد و از محل وجوهاتی که افراد علاقه‌مند پرداخت می‌کنند، برای آموزش و گسترش زبان، کتب و نشریات فارسی در آن سرزمین‌ها هزینه گردد.

- سمینارهایی برای معرفی «فرهنگ ایران شهری» فارسی‌زبانان در داخل و خارج کشور با شرکت فرهنگ‌دوستان و فارسی‌گویان تشکیل و از همکاری آنان استفاده گردد.

- تشکیل انجمن خدمات فرهنگی غیردولتی برای انجام مستمر اهداف فوق ایده‌آل می‌باشد.

نکته‌ی مهم آن‌که بهره‌گیری از تجارب و اطلاعات فرهنگی مجموعه‌ی فارسی‌زبانان خارج کشور مسلماً به غنای فرهنگی این زبان اصیل و پُرسابقه کمک درخشانی می‌کند. ولی تذکر این موضوع هم ضرورت پیدا می‌کند که هیچ‌گونه منظور و مقصود سیاسی و یا نفوذ و اقدام غیرمعتارف که حاکمیت دولت‌های منطقه را متاثر و نگران سازد، مورد نظر نیست. حتا انتظار آن وجود دارد که دولت‌ها و به‌خصوص مسوولان فرهنگ و ادب آن سرزمین‌ها هم در این مورد که بیش‌تر تحقیقاتی و پژوهشی‌ست و هدفی جز ایجاد علقه‌ی فرهنگی و ادبی ندارد، همکاری نمایند.

برای مسوولان دولت و حاکمیت ایران هم هیچ‌گونه تعهد یا مشکل و مزاحمت ایجاد نخواهد کرد، بلکه این اقدام فرهنگی حد‌اکثر در محدوده‌ی یک انجمن غیردولتی که حتا مجوز حضور رسمی هم کسب خواهد کرد، فعالیت می‌نماید.

جناب آقای پروفیسور امین، بیش از این از مزاحمت معذورم. در صورتی‌که صلاح بدانید در حضور آن جناب مسائل فوق را مشروح‌تر معرفی خواهم کرد. ■